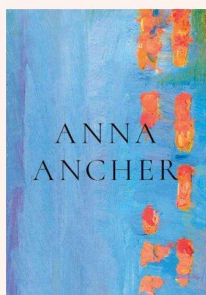

TEKST: INGRID ANK, AKADEMLEDER OG REDAKTØR

Oh My God

Har man lov til at forvente af en kunsthistoriker, at hun eller han ikke bare overtager fastlåste selvfølgeligheder – som fx at religion og naturvidenskab udgør en konfliktfyldt modsætning? I så fald skuffer behandlingen af Anna Anchers religiøse motiver i en ellers strålende udstilling og katalog

Titel / Anna Ancher
Forfatter / Peter Nørgaard Larsen, Charlotte Linvald, Lilian Munk Rösing (m.fl.)
Forlag / SMK – Skagens Museum – Lillehammer Kunstmuseum 2020
Sidetæl / 240
Pris / 300 kr.

Den her fortælling har jeg fra anden hånd, nemlig fra fhv. sognepræst Jesper Stange (jeg var ikke selv født dengang): I 1971 blev der pludselig indskrevet en masse nye teologistuderende på Det teologiske fakultet i Aarhus. Det var så påfaldende, at en journalist blev sat på sagen for at undersøge, hvorfor dette studie var blevet så populært. Journalisten møder op på Unge Hjems Højskole, hvor de teologistuderende var taget på lejre, og prikker den mest langhårede af dem (Ole Davidsen, der senere blev lektor på universitetet) på skulderen og spørger, hvad han dog vil med teologistudiet. Davidsen ser på ham og svarer: ”Det er, fordi vi vil sprænge universets grænser.”

Udstillingen med Anna Anchers billeder har – til trods for hårde corona-odds – været både på SMK i foråret og nu på Skagens Museum. Den vender tilbage til SMK til november, in-

den den skal videre til Lillehammer Kunstmuseum i Norge i foråret 2021. Skulle nogen ikke have set den endnu, kan man altså stadig nå det – og den er fuldstændig strålende! Også i bogstavelig forstand. Det samme er udstillingskataloget: smukt, velillustreret, velskrevet, reflekteret, tankevækkende, strålende.

Tankeløst reproducerede modsætningspar

Og så et men: Men går man til den artikel i kataloget, der handler om Anna Anchers forhold til religion og om hendes såkaldt ’religiøse motiver’, er det mest af alt ærgrelse, man (eller i hvert fald jeg) sidder med. Det her kunne blive meget mere spændende, hvis forfatteren – Charlotte Linvald – var en smule mere teologisk nysgerrig. Og hvis hun ikke var så fastlåst på de så ofte hovedløst reproducerede modsætningspar, der virker, som om de er taget ud af danskundervisningen i l.g.: religion vs. naturvidenskab eller snæver religiøs moraliseren vs. moderne intellektuel frigjorthed.

Forfatteren bemærker – til sin egen og læserens overraskelse, må man forstå – at man efter at have fået adgang til Ancher-parrets bogsamling i 2014, bl.a. har opdaget, at de havde Bibelen stående ved siden af Darwins *Liv og breve* og *Arternes oprindelse*. Oh My God, får man lyst til at sige – eller måske snarere: Vorherre bevares! Skulle det være kontroversielt?

Forestillingen om disse færdigdefinerede modsætninger er gennemgående i artiklen, og også i selve udstillingen i introduktionen til den del, der handler om Anchers religiøse motiver. Det er særlig ærgerligt, fordi forfatteren samtidig virker til

at have fået snerten af noget mere interessant. Næmlig at selv om 'det moderne menneske' ofte i kunst- og litteraturhistorien beskrives som et splittet menneske – hvor det religiøse defineres som en 'fædrenes, hjemmets eller traditionens røst', der medvirker til splittelsen – så er splittelsen hos Anna Ancher ikke en splittelse, der splitter hende ad.

Religion er noget man pådattes

Artiklen begynder med sætningen: "De religiøse motiver hos Anna Ancher har længe vakt undren hos både kunsthistorikere og et bredere publikum." Så er rammen lissom sat: Det her er simpelthen besynderligt. Længere nede skriver forfatteren, at Anna Ancher som en af de få beskæftiger sig med det religiøse liv i Skagen "– på trods af samtidens beskæftigelse med en mere politisk og naturvidenskabelig tilgang til samfunds- og verdensforståelsen" (min fremhævnning). Og videre spørger hun til, hvordan Anchers beskæftigelse med religiøse motiver mon "passer ind i historien om en belæst og moderne kunstner" (ja, det er da virkelig også mærkeligt, at man både kan være intellektuel og optaget af det religiøse ...).

Da forfatteren nærmer sig en konklusion, skriver hun, at Ancher (i værket *Altergang i Skagen kirke*, 1899) bruger kirken som motiv "– uden at pådutte beskueren den religiøse tanke" (man må forstå, at religiøse tanker ellers ofte er noget, man bliver påduttet). Og længere nede står der, at Ancher antyder de indre sjælelige tanker hos de portrætterede, men "hun blander sig ikke og moraliserer ikke" (igen har man indtryk af, at det ellers ligger lige for).

Desværre reproducerer hun også den klassiske myte om, at i barske og udsatte områder var man missionsk, mens man i mere velstillede egne var grundtvigsk – en myte der er svær at blive kvit, selvom virkeligheden var mere broget. Det havde ellers været interessant, hvis hun var dykket mere ned i, hvad der rent faktisk foregik i Skagen omkring århundredeskiftet i religiøs og teologisk forstand. Fx kunne man spørge, hvordan det kan være, at Skagen Kirke restaureres af en arkitekt med grundtvigske rødder og at den endda får en altertavle af den grundtvigske maler Joakim Skovgaard, samtidig med at der bygges et stort missionshus i byen, der kan huse 800 mennesker. Hvilke tanker om liv og død og menneskets vilkår floredede, og hvordan blev de diskuteret? Måske var Anna Ancher tættere på disse diskussioner end sine kunstnerkolleger, også fordi hun i det hele taget var tættere på mennesker og liv i Skagen. Der er ganske givet mere at komme efter.

Se mere

Heldigvis er der også meget mere at komme efter – også i teologisk forstand – i det fremragende katalog. Både i Peter Nørgaard Larsens artikel – 'Sansning og guddommelighedserfaring' – og i Lilian Munk Rösings artikel 'Almue og avantgarde'. Munk Rösing introducerede allerede i bogen *Anna Anchers rum* (2018) ideen om 'lysets materialisering' eller 'lysets inkarnation', som hun også har med

her. At Ancher – for at bruge udtrykket fra den indledende anekdote – 'sprænger universitets grænser', idet lys bliver til noget, man kan tage og føle på. Derfor har den blinde kone i Anchers motiver adgang til lyset – lyset kan mærkes. Nørgaard Larsen savner, at Munk Rösing går længere i sin teologiske fortolkning af Anchers billeder – jeg gør ikke. Der er rigeligt med teologisk sprængstof i disse tanker. Eller i hendes påpegning af forbindelsen mellem køkkenpigen, der plukker fjerene af en svane, og kunsthistoriens mange pietá'er. Med mere.

Så hvorfor bruge krudt på den ene artikel, der ærgrer, fra kataloget? Selv keder det mig ofte at læse anmeldelser, hvor anmelderen har meget travlt med fejlstøvsuger. Man får lyst til at sige: Så læs da nogle andre bøger! Jeg vil forsvare mig med, at det er, fordi jeg er skuffet. Jeg forventer mere af en kunsthistoriker, end at hun eller han blot overtager fastlåste differensbestemmelser: religion vs. naturvidenskab, religiøs moralsk strenghed vs. det frigjorte moderne menneske, osv. Se dog bedre efter! Og se mere.

Tæmmelig mange kunstnere er optagede af det religiøse eller har noget teologisk på spil i deres kunst. I ældre kunst, selvfølgelig, men i høj grad også i nyere kunst. Som hos Ancher er det teologisk set mest interessante ikke nødvendigvis de udtalte religiøse motiver. Men samtidig bør disse ikke komme som en overraskelse for en kunsthistoriker i det 21. århundrede. Og kunsthistorikere får ganske enkelt alt for lidt ud af det, hvis de hovedløst reproducerer nogle faste modsætningspar, de på et eller andet tidspunkt har fået serveret. Oh My God. ■

Jeg forventer mere af en kunsthistoriker, end at hun eller han blot overtager fastlåste differensbestemmelser: religion vs. naturvidenskab, religiøs moralsk strenghed vs. det frigjorte moderne menneske, osv. Se dog bedre efter! Og se mere.